

FRAZEOLOGIA TERMINOLOGICZNA
W PRZEKŁADZIE PRAWNICZYM
Z PERSPEKTYWY TŁUMACZY PRZYSIĘGŁYCH
JĘZYKA HISZPAŃSKIEGO

PIOTR WRONKA

16.10.2021

Plan wystąpienia

- Frazeologia terminologiczna,
- czynniki utrudniające dobór frazeologizmów terminologicznych w przekładzie tekstów z zakresu prawa,
- badanie kwestionariuszowe nt. wybranych uwarunkowań dobór frazeologizmów terminologicznych w przekładzie tekstów z zakresu prawa - optyka i praktyka zawodowa tłumaczy przysięgłych języka hiszpańskiego.

Frazeologia terminologiczna

- Przekrój frazeologizmów terminologicznych,
- frazeologizm terminologiczny:
 - połączenie wyrazów, którego ośrodek stanowi termin, współwystępujący z innymi leksemem (Picht 1987: 151, Kjær 1990: 4, Gouadec 1994: 172 za Tryuk 2000: 101, Heid 2001: 788-789, Biel 2014: 181- 182),
 - łączliwy związek wyrazowy, kolokacja (Kjær 1990: 5-6, 16) (terminologiczna) (Białek 2013: 96), składająca się z leksemów przejawiających tendencję do współwystępowania (Corpas Pastor 2001: 92, Montoro del Arco 2011: 131, Huertas Barros, Buendía Castro 2018: 42), która odzwierciedla łączliwość jednostek leksykalnych (Corpas Pastor 2001: 104),
 - wysoki stopień utrwalenia językowego oraz powtarzalność (Gouadec 1994: 172 za Tryuk 2000: 101, Corpas Pastor 2001: 92, Kjær 2007: 508),
 - konstytutywny element tekstu specjalistycznego (Pieńkos 1999: 42-43, Tryuk 2000: 99, Pęzik 2012: 303, Siewert-Kowalkowska 2015: 182),
- frazeologizmy terminologiczne o postaci werbo-nominalnej, złożone z rzeczownika - terminu (prawnego) - i czasownika, zwyczajowo z nim łączonego i określającego czynność z nim związaną. Jako środek wyrazu przewidzianych w prawie działań, odnoszących się do określonych podmiotów i instytucji prawnych, stanowią podstawę przepisów prawa (Kjær 2007: 509, Biel 2014: 180, 2014a: 47).

Frazeologia terminologiczna - egzemplifikacja (PL)

■ zaciągać zobowiązania

- „Spółka osobowa może we własnym imieniu nabywać prawa, w tym własność nieruchomości i inne prawa rzeczowe, zaciągać zobowiązania, pozywać i być pozywana”. (art. 8. § 1. Ustawy z dnia 15 września 2000 r. Kodeks spółek handlowych)

■ sporządzić akt notarialny

- „Notariusz sporządza akt notarialny, jeżeli wymaga tego przepis prawa lub taka jest wola stron”. (art. 91. Ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. Prawo o notariacie)

■ umorzyć postępowanie

- „Organ administracji publicznej może umorzyć postępowanie, jeżeli wystąpi o to strona, na której żądanie postępowanie zostało wszczęte, a nie sprzeciwiają się temu inne strony oraz gdy nie jest to sprzeczne z interesem społecznym”. (art. 105. § 2. Ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego)

Frazeologia terminologiczna - egzemplifikacja (ES)

- celebrar un contrato (pl. zawrzeć umowę)
 - „Podrán celebrar el contrato de compra y venta todas las personas a quienes este Código autoriza para obligarse, salvo las modificaciones contenidas en los artículos siguientes”. (art. 1457. Real Decreto de 24 de julio de 1889 por el que se publica el Código Civil)

- practicar una prueba (pl. przeprowadzić dowód)
 - „El instructor delegado practicará cuantas pruebas y actuaciones sean necesarias para la determinación y comprobación de los hechos y responsabilidades susceptibles de sanción, con intervención del Ministerio Fiscal y del interesado, que podrá valerse de abogado desde el inicio del expediente”. (art. 425. § 1. Ley Orgánica 6/1985, de 1 de julio, del Poder Judicial)

- incurrir en una pena (pl. podlegać karze)
 - „El que, citado en legal forma, dejare voluntariamente de comparecer, sin justa causa, ante un juzgado o tribunal en proceso criminal con reo en prisión provisional, provocando la suspensión del juicio oral, será castigado con la pena de prisión de tres a seis meses o multa de seis a 24 meses. En la pena de multa de seis a 10 meses incurrirá el que, habiendo sido advertido, lo hiciera por segunda vez en causa criminal sin reo en prisión (...)”. (art. 463. § 1. Ley Orgánica 10/1995, de 23 de noviembre, del Código Penal)

Frazeologia terminologiczna

- dwa rodzaje powiązania składniowego między wchodzącymi w skład frazeologizmu czasownikiem i rzeczownikiem:
 - w większości przypadków rzeczownik w funkcji dopełnienia czasownika,
 - rzadziej rzeczownik w funkcji podmiotu i czasownik w formie osobowej, np. kontrakt wygasa, hiszp. el contrato vence (Sosiński 2007: 193).

Czynniki utrudniające dobór frazeologizmów terminologicznych w przekładzie tekstów z zakresu prawa

- Idiosynkryzm łączliwości frazeologicznej - częściowa arbitralność łączliwości frazeologicznej, niekiedy logicznie niewytłumaczalnej, nieprzewidywalnej (Cedillo 2004: 39 za Siewert-Kowalkowska 2015: 185-187, Kjær 1990: 13, 14, 16, 20, Heid 2001: 793, 794, 797),
- np. (...) *urząd, sprawować / piastować / pełnić*,
- *piastować: urząd (lub sprawować), stanowisko (lub zajmować), funkcję (lub pełnić)*

Czynniki utrudniające dobór frazeologizmów terminologicznych w przekładzie tekstów z zakresu prawa

- Interlingwalne różnice w zakresie łączliwości frazeologicznej, ograniczony stopień międzyjęzykowej korespondencji w zakresie wzorców tworzenia łączliwych związków wyrazowych (Baker 1992: 48, Larson 1998: 159):

PL		ES	
ponieść	ryzyko	correr el riesgo	
	odpowiedzialność	cargar con la responsabilidad	
	konsekwencje	sufrir	las consecuencias
	szkodę		el daño
	stratę		la pérdida
	koszty	sufragar los gastos	

(Sosiński 2007: 193)

- interferencja międzyjęzykowa zniekształcająca tekst przekładu

Czynniki utrudniające dobór frazeologizmów terminologicznych w przekładzie tekstów z zakresu prawa

- Systemowe uwarunkowanie języka prawa, w tym frazeologii prawnej, w świetle nieprzystawalności systemów prawnych:
 - różnice dzielące systemy prawne → konieczność odwoływania się w interkulturowej komunikacji prawnej do pojęć nieekwiwalentnych,
 - współzależność systemu i języka prawa → ograniczony stopień międzyjęzykowej korespondencji wykorzystywanych w tym celu terminologii oraz frazeologii (Kjær 2007: 508, Ruusila, Lindroos 2016: 121).

Czynniki utrudniające dobór frazeologizmów terminologicznych w przekładzie tekstów z zakresu prawa

- (Pozorna) synonimia,
- np. *odstąpić od umowy, rozwiązać umowę i wypowiedzieć umowę.*

Czynniki utrudniające dobór frazeologizmów terminologicznych w przekładzie tekstów z zakresu prawa

- Różnice w zakresie frazeologii właściwej różnym dziedzinom życia, gałęziom prawa, gatunkom tekstów czy kontekstom,
- np. *czynności: dokonywać, wykonywać, przeprowadzać*, zależnie od kontekstu, np. *dokonać czynności prawnych, lecz przeprowadzić czynności dowodowe*,
- (preferowane) *podjąć uchwałę* vs. (bardziej formalne) *powziąć uchwałę* - w obu przypadkach gł. w kontekście spółek - vs. (rzadkie) *przyjąć uchwałę* - w kontekście samorządu lokalnego (Biel 2014a: 283)

Czynniki utrudniające dobór frazeologizmów terminologicznych w przekładzie tekstów z zakresu prawa

- Problem właściwego ukształtowania otoczenia tekstowego jednostek terminologicznych w języku docelowym - pięta achillesowa przekładu specjalistycznego (Picht 1987: 153);
- operowanie frazeologią - jedna z największych trudności w pracy tłumaczy tekstów z zakresu prawa (Gózdź-Roszkowski, Pontrandolfo 2018: 4);
- do dyspozycji skromne zasoby wspomagające tłumaczy informacjami o charakterze frazeologicznym, zarówno wielo-, dwu-, jak i jednojęzyczne (Buendía Castro, Faber 2015: 164, Ruusila, Lindroos 2016: 121, Orlando 2018: 27).

Badanie kwestionariuszowe nt. wybranych uwarunkowań doboru frazeologizmów terminologicznych w przekładzie tekstów z zakresu prawa

- Poprzedzone badaniem pilotażowym,
- 2019 r.,
- grupa badawcza - tłumacze przysięgli języka hiszpańskiego,
- próba badawcza (niereprezentatywna): 159 tłumaczy z udostępnionym na liście ministerialnej adresem poczty elektronicznej,
- kwestionariusz ankietowy wypełniany przez respondentów za pośrednictwem formularza internetowego, samodzielnie i anonimowo,
- odpowiedzi udzielone przez 36 członków próby, tj. 24%, a zarazem 11% wszystkich tłumaczy przysięgłych języka hiszpańskiego.

Badanie kwestionariuszowe nt. wybranych uwarunkowań doboru frazeologizmów terminologicznych w przekładzie tekstów z zakresu prawa

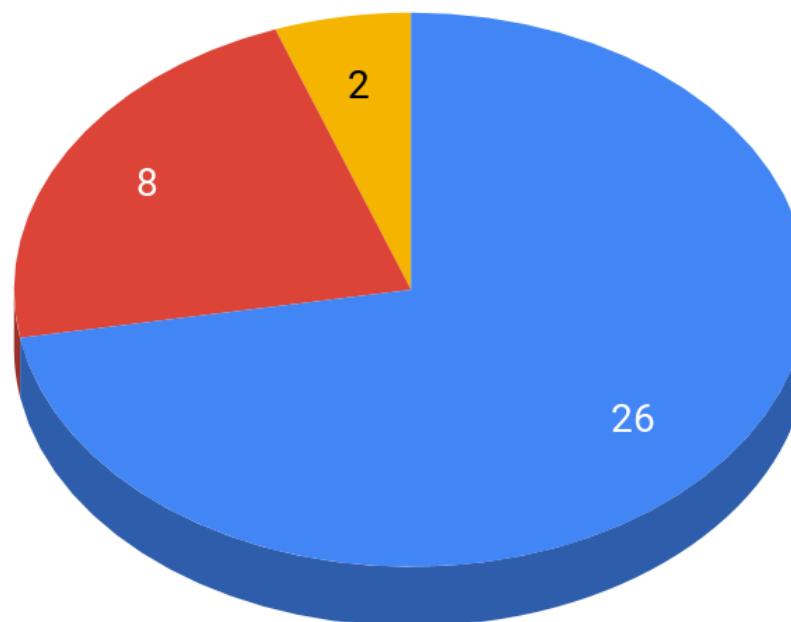
■ Respondenci, gł.:

- osoby w średnim okresie dorosłości,
- ze średnim lub długim stażem pracy tłumaczeniowej związanej z dziedziną prawa,
- systematycznie sporządzające tego typu tłumaczenia,
- niektóre z nich na zlecenie agencji tłumaczeń.

Percepcja znaczenia frazeologii terminologicznej w jedno- i dwujęzycznej komunikacji prawnej

Które ze stwierdzeń wydaje się Panu/Pani bardziej adekwatne w odniesieniu do komunikacji w obszarze prawa?

- Frazeologizmy terminologiczne (np. „wnieść pozew”) są istotnym środkiem komunikowania informacji o znaczeniu prawnym.
- Najistotniejsze w komunikacji prawnej są terminy (np. „pozew”), stanowiące główny nośnik informacji.
- Trudno powiedzieć.

Wykorzystanie zasobów i narzędzi pomocniczych w doborze odpowiedników frazeologizmów terminologicznych

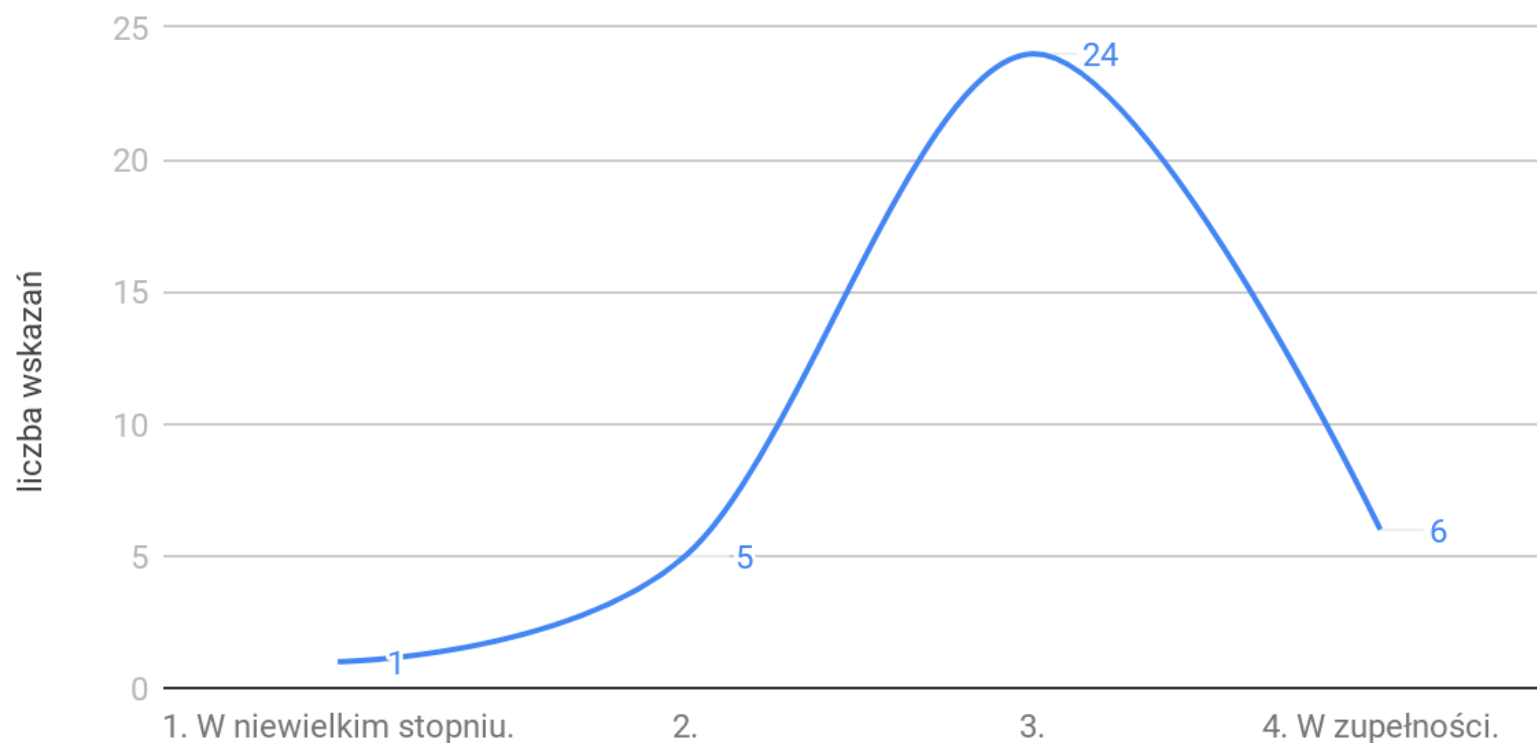
terminologicznych

Które zasoby i narzędzia wykorzystuje Pan/Pani, szukając odpowiedników frazeologizmów terminologicznych?

Ocena adekwatności zasobów i narzędzi pomocniczych do potrzeb tłumaczy w zakresie frazeologii terminologicznej

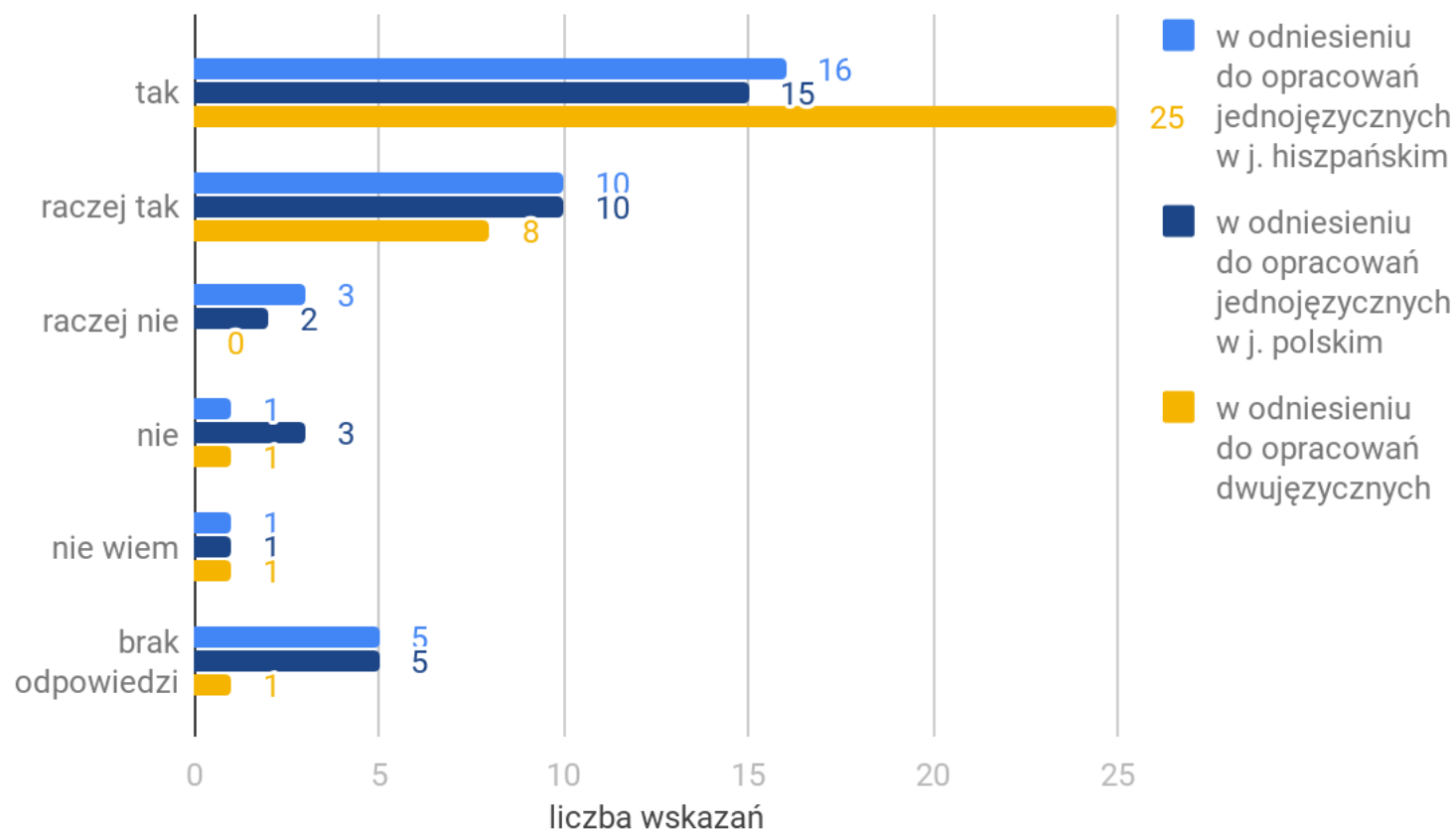
W jakim stopniu istniejące zasoby i narzędzia odpowiadają Pana/Pani potrzebom w zakresie frazeologii terminologicznej?

Skala 1-4, gdzie 1 to wartość najniższa, 4 - najwyższa

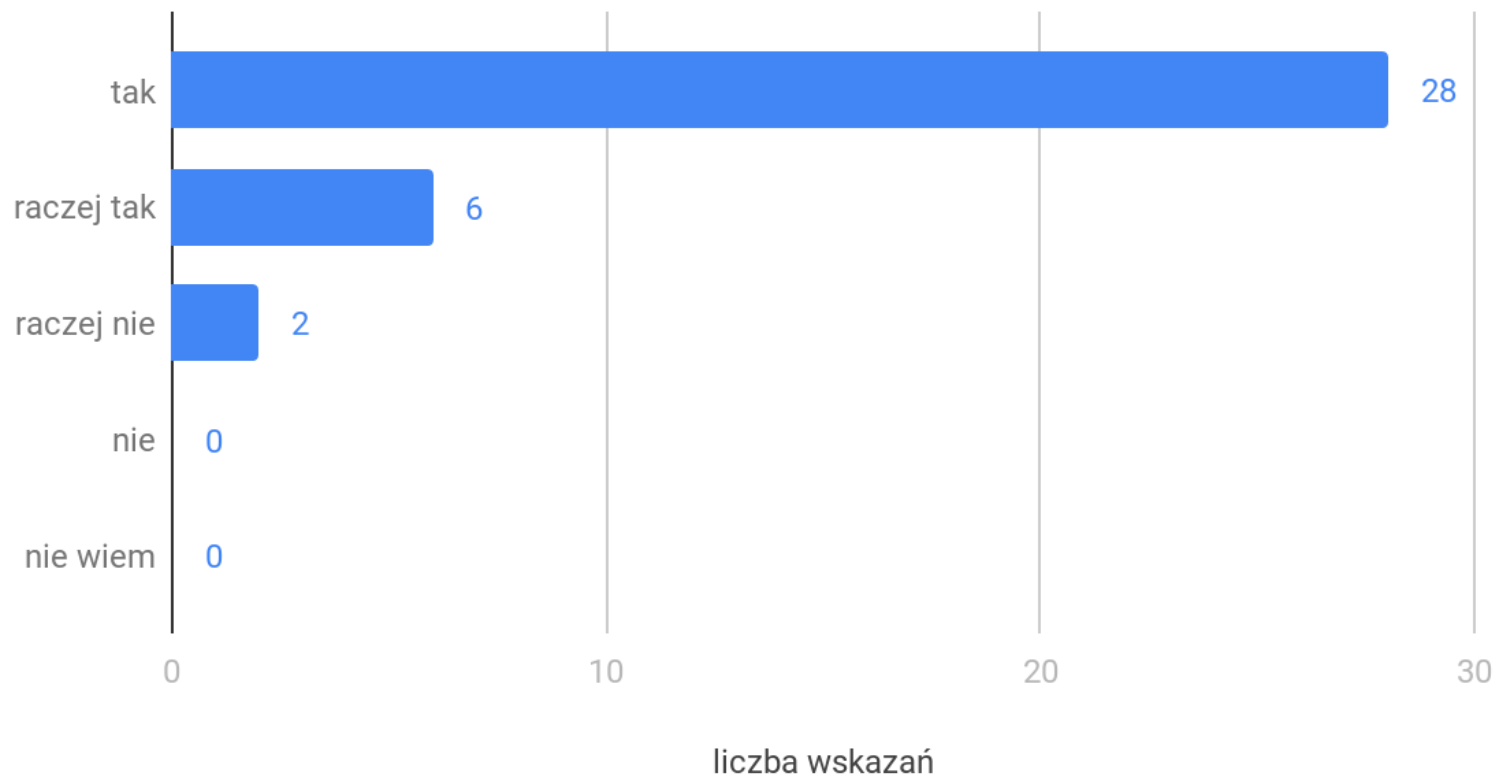
Potrzeba opracowania jedno- i dwujęzycznych glosariuszy frazeologizmów terminologicznych z zakresu prawa

Czy istnieje według Pana/Pani potrzeba opracowania glosariuszy frazeologizmów terminologicznych z zakresu prawa?

Potrzeba zwiększenia liczby frazeologizmów terminologicznych notowanych w słownikach terminologii prawniczej

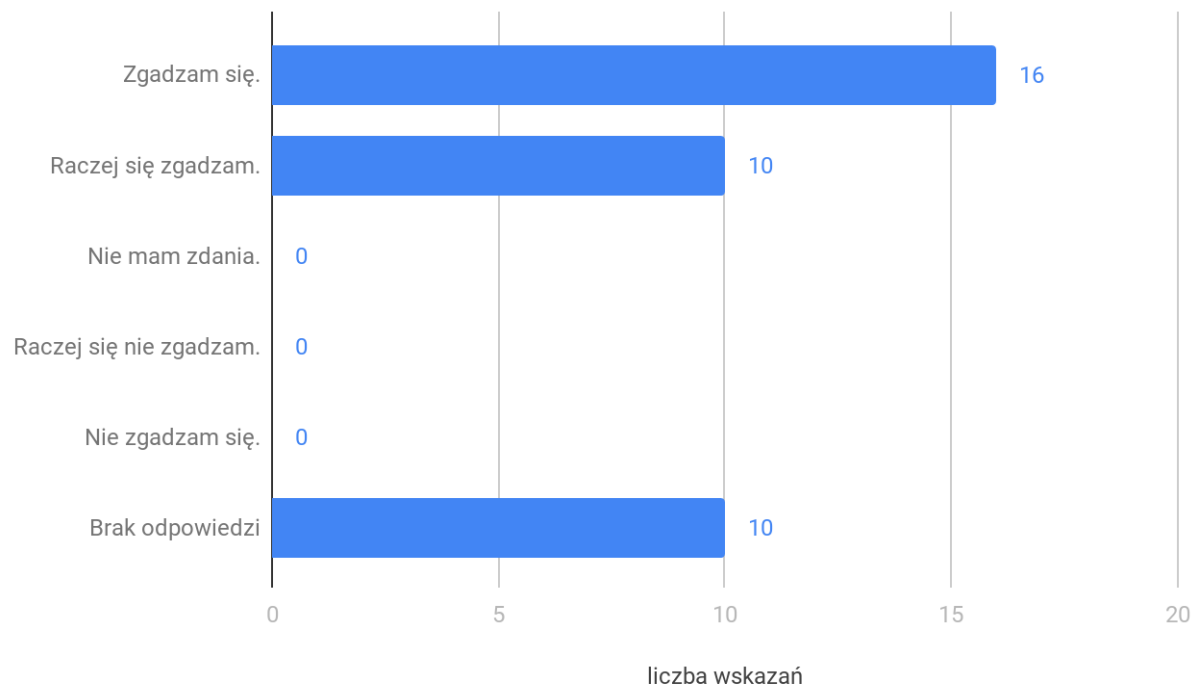
Czy dostrzega Pan/Pani potrzebę zwiększenia liczby frazeologizmów terminologicznych notowanych w słownikach terminologii prawniczej?

Ocena stopnia trudności posługiwania się frazeologią terminologiczną w przekładzie tekstów z zakresu prawa

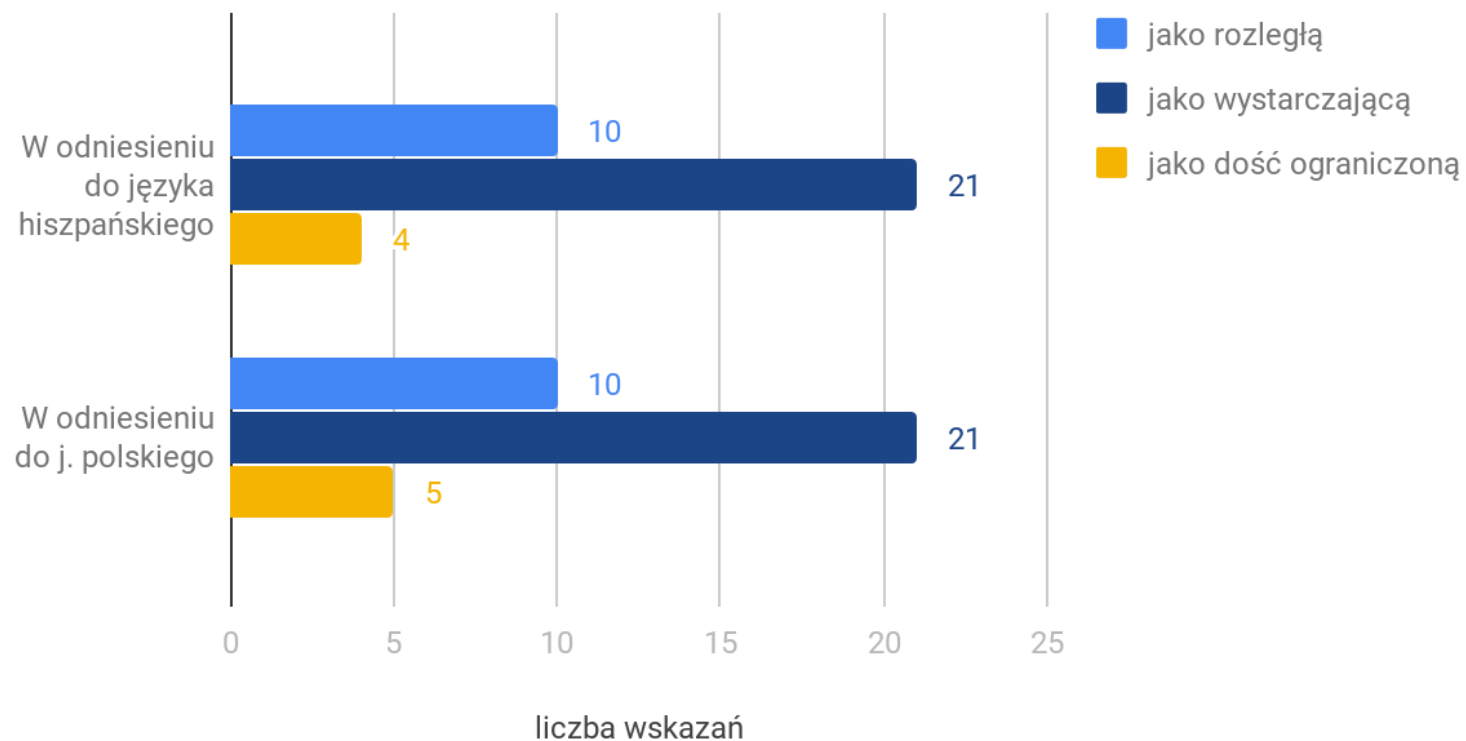
„Operowanie frazeologią terminologiczną w przekładzie tekstów z zakresu prawa stanowi trudny element praktyki zawodowej tłumacza przysięgłego języka hiszpańskiego”.

Proszę ustosunkować się do przytoczonego stwierdzenia.

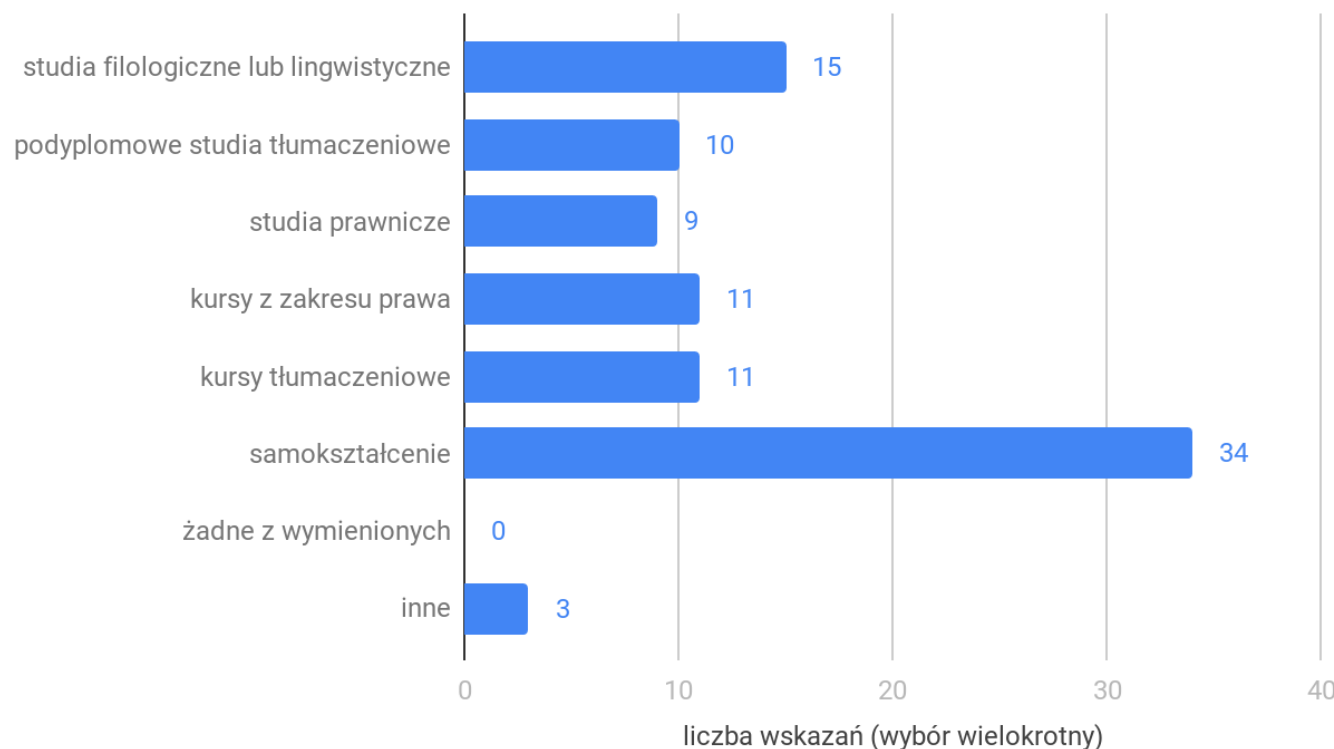
Deklarowana znajomość frazeologii terminologicznej z zakresu prawa

Jak oceniliby Pan / oceniliby Pani swoją znajomość frazeologii terminologicznej z zakresu prawa?

Formy kształcenia, których efektem było istotne poszerzenie znajomości polskiej i/lub hiszpańskiej frazeologii terminologicznej z zakresu prawa

Proszę wskazać formy kształcenia, które istotnie poszerzyły
Pana/Pani znajomość hiszpańskiej i/lub polskiej frazeologii terminologicznej
z zakresu prawa.

Podsumowanie wyników badania kwestionariuszowego

- Frazeologia terminologiczna - istotny element pisemnej komunikacji prawnej, jedno- i dwujęzycznej.
- Dobór frazeologizmów terminologicznych w przekładzie tekstów z zakresu prawa - trudny element praktyki zawodowej tłumaczy przysięgłych języka hiszpańskiego.
- Trudność niwelowana przez badanych przy pomocy różnorodnych zasobów i narzędzi wspomagających: najbardziej popularne - teksty porównywalne i paralelne, najmniej wykorzystywane - programy do analizy korpusów tekstowych i narzędzia CAT.
- Rzeczywiste zapotrzebowanie na glosariusze frazeologizmów terminologicznych z obszaru prawa, tak jedno-, jak i dwujęzyczne, czy zwiększenie liczby frazeologizmów terminologicznych notowanych w słownikach terminologii prawniczej.
- Deklarowana przez badanych znajomość frazeologii terminologicznej z obszaru prawa - gł. wystarczająca, rzadziej - rozległa. Znajomość poszerzana gł. przez samokształcenie.

FRAZEOLOGIA TERMINOLOGICZNA W PRZEKŁADZIE PRAWNICZYM Z PERSPEKTYWY TŁUMACZY PRZYSIĘGŁYCH JĘZYKA HISZPAŃSKIEGO

Dziękuję za uwagę